

ALS SCHRIJFSTER BEKEND ONDER HET PSEUDONIEM SANI VAN BUSSUM

Sientje Prijes, vakbondsbestuurster en schrijfster

BUSSUM Sientje (roepnaam Sani) Prijes werd in Amsterdam geboren op 7 augustus 1876 als dochter van Moritz Prijes, horlogemaker, en Marianne Speijer. In 1901 trouwde ze met de socialistische onderwijzer en drankbestrijder Frerich Ulfert (Frits) Schmidt. Ze was als schrijfster ook bekend onder het pseudoniem Sani van Bussum. Vanaf 1916 woonde ze in Bussum, op het adres Zwarteweg 31.

Sani groeide op in een arm middenstandsgezin in de Amsterdamse Jodenbuurt. Na de lagere school moest ze tot haar verdriet kostuumnaaister worden. Later zou ze verzuchten dat al haar illusies toen waren vervlogen: 'verlangen te studeren, schooljuffrouw, zangeres of zoiets te mogen worden, en dan tenslotte bij het naaivak te worden ingelijfd'.

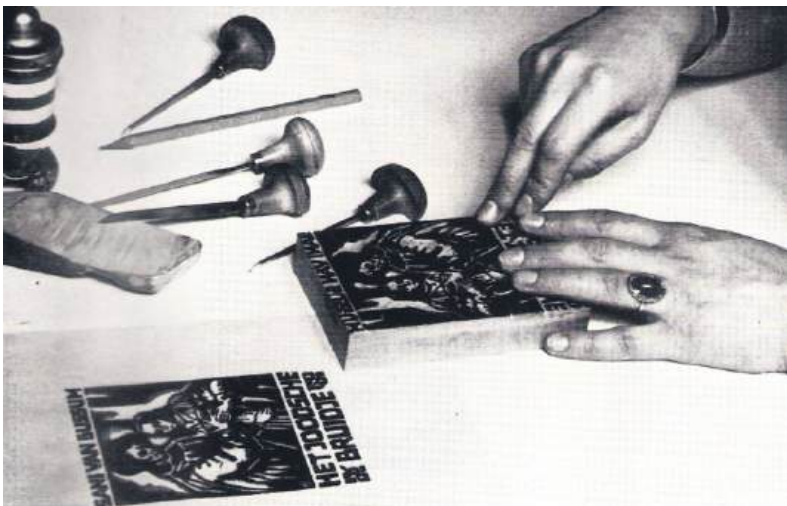
Vakbondswerk

Onder invloed van het werk van Henriette Roland Holst en Herman Gorter werd Sani rond 1897 lid van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij en niet lang daarna van de Amsterdamse Naaistersvereniging Allen Een. Door fusie met een Rotterdamse naaistersvereniging ontstond een half jaar later de Algemeene Nederlandse Naaistersbond (ANNB). Toen de ANNB in oktober 1898 startte met De Naaistersbode werd Sani redacteur. Van begin af aan werd haar schrijftalent gekenmerkt door sprankelend sarcasme. Ook als gloedvol spreekster viel zij op. Ze profileerde zich als overtuigd marxiste en als kempaant tegen het 'burgerlijk' feminisme, waarvan proletarische vrouwen volgens haar niets te verwachten hadden. Ze was een groot voorstander van een 'moderne', strak geleide, centralistische vakbeweging. De naaistersbond ging mede dankzij haar in 1901 samen met de Algemeene Nederlandsche Kleermakersbond. Roosje Vos werd voorzitter en Sani secretaris en redactrice van De Naaisters en Kleermakersbode.

In 1901 trok Sani zich wegens ziekte terug uit het hoofdbestuur en stopte ze met al haar vakbondswerk. Wel was ze in 1904 nog betrokken bij de oprichting van de Sociaal-Democratische Vrouwen Propagandaclub. Het eerste nummer van het clubblad De Proletarische Vrouw (1 november 1905)

■ Sani met man en dochter.

■ Fré Cohen maakt de omslag van Het Joodsche bruidje.

opende met een gedicht van Sani onder het pseudoniem Zippora.

Schrijfwerk

Sani las veel en behaalde de moaktes staathuishoudkunde en wijsbegeerte. In 1906 schreef zij enkele sociaal-realistische korte verhalen voor De Proletarische Vrouw. Daarna werd het drankbestrijdingsblad De Blauwe Vaan haar belangrijkste podium. In 1913 schreef zij de brochure Plaatselijke keuze, een pleidooi om inwoners via gemeentelijke referenda het recht te geven om drankverkoop plaatselijk te beperken of te verbieden.

Sinds ze in Bussum woonde, vanaf 1916, schreef zij onder het pseudoniem Sani van Bussum. Haar literaire bijdragen aan de Blauwe Vaan liepen in de jaren twintig uit op een vaste 'Rubriek voor de vrouwen'. Haar eerste boek, De lamp van den meester, verscheen in 1927. Het bevatte scènes uit het schoolleven in een volksbuurt, gezien door de ogen van een onderwijzersvrouw. Veel aandacht trok het boek niet.

Een enthousiaste pers kreeg daarentegen haar tweede werk Een bewogen Vrijdag op de Breestraat. Een vertelling uit de tweede helft der 19de eeuw (Amsterdam 1930). Een novelle over een moeilijke bevalling in de Jodenbreestraat in de jaren zeventig van de 19e eeuw. Haar familieleden zijn erin herkenbaar. Op 27 november 1930 hield Sani een lezing voor een uitverkochte zaal in het Jeugdgebouw van de Hervormde Gemeente in Bussum. Drie jaar later verscheen haar iets zuiniger geprezen boek Het Jood-

sche bruidje. Een zedenschets uit onze dagen (Amsterdam 1933), over de vijftigjarige bruiloft van een kinderloos joods echtpaar, waarvoor weer een oom en tante model stonden.

Overlijden

In de vele recensies van haar werk werd Sani vergeleken met Ina Boudier Bakker, Carry van Bruggen en Louis Couperus. Sani's betrekkelijke literaire roem werd in haar laatste levensjaren zwaar overschaduwde door de dood in 1928 van haar 24-jarige dochter en de slopende ziekte die haar zelf trof. Ze stierf enkele dagen na publicatie van Het Joodsche bruidje. Naar aanleiding van haar overlijden blikte De Proletarische Vrouw vol bewondering terug op haar jonge jaren: 'In die dagen was een twee-en-twintig-jarig meisje dat op openbare vergaderingen sprak een wonderverschijnsel'. Sani werd onder grote belangstelling op de Algemene Begraafplaats in Bussum begraven.

Postuum verscheen haar als mooi, maar ouderwets beoordeelde autobiografisch getinte meisjesboek In de Gouden Klok (1933). De in 1973 verschenen tweede druk van Een bewogen Vrijdag op de Breestraat zorgde voor een kortstondige opleving van de belangstelling voor Sani van Bussum, van wie vrijwel niemand de ware identiteit nog bleek te kennen. In 1995 openbaarde een familielid haar privé-archief, met daarin veel onuitgegeven gedichten en korte verhalen, alsmede een omvangrijk filosofisch-literair werk Frigga en Loki, een samenspraak tussen twee goden uit de Noorse mythologie.

Bronnen:

- 1001 vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis, samengesteld door Els Kloek
- De Nieuwe Bussumsche Courant.
- Bewerking foto's van Sani en van Sani met haar gezin: Mark Nap / Het Familie Archief

Ria Platvoet

■ Sientje Prijes (Sani van Bussum)

■ Detail van De Proletarische Vrouw.